

Літаратура і мастацтва

Орган Міністэрства культуры і праўлення Саюза пісьмэннікаў БССР

№ 100 (1737) | Пятніца, 14 снежня 1962 года | Цана 4 кап.

СЕСІЯ ВЯРХОЎНАГА САВЕТА СССР

11 і 12 снежня ў Крамлі працягвалася работа другой сесіі Вярхоўнага Савета СССР шостага склікання. 11 снежня і ранішай 12 снежня на раздзелных пасяджэннях палат працягваліся спрэчкі па першаму і другому пунктах парадка дня: аб Дзяржаўным плане развіцця народнай гаспадаркі СССР на 1963 год, аб Дзяржаўным бюджэце СССР на 1963 год і аб выкананні Дзяржаўнага бюджэту СССР за 1961 год.

Вярхоўны Савет аднагалосна прыняў Закон аб Дзяржаўным плане развіцця народнай гаспадаркі СССР на 1963 год, Закон аб Дзяржаўным бюджэце СССР на 1963 год і Пастанову аб зацвярджэнні справаздачы аб выкананні Дзяржаўнага бюджэту СССР за 1961 год.

Сесія пераходзіць да разгляду пытання аб сучасным міжнародным становішчы і знешняй палітыцы Савета Саюза. Слова для даклада дае Старшыня Савета Міністраў СССР, перша сакратар ЦК КПСС, дэпутат М. С. Хрушчова.

13 снежня сесія Вярхоўнага Савета СССР прыняла пастанову па дакладзе таварыша М. С. Хрушчова «Сучаснае міжнароднае становішча і знешняя палітыка Савета Саюза». Дэпутаты аднадушна адобрылі знешнюю палітыку Савета Саюза, накіраваную на далейшае ўмацаванне міру і дружбы паміж народамі на аснове ленинскіх прынцыпаў мірнага суіснавання.

На сесіі з прамовай выступіў прэзідэнт Федэратыўнай Народнай Рэспублікі Югаславіі, генеральны сакратар Саюза камуністаў Югаславіі таварыш Іосіп Броз Ціта.

З дакладам аб зацвярджэнні Указаў Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР выступіў сакратар Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР дэпутат М. П. Георгіада. Сесія аднагалосна зацвердзіла Указы Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР.

На гэтым другая сесія Вярхоўнага Савета СССР шостага склікання сваю работу закончыла.

Рускі танец «Вутачкі лугавыя» выконвае танцавальны калектыў Дома культуры мясцовай прамысловасці Мінска.

ЭСТАФЕТА ДЭКАДЫ

Народныя таленты! Колькі іх, галасістых і пявучых, спрытных, імклівых у танцы і ўмелых выканаўцаў на розных інструментах, з'ехалася ў Мінск на канцэрты II Дэкады самадзейнага мастацтва Беларускай ССР. Вось ужо чатыры вечары запар са сценаў акруговага Дома афіцэраў у перапоўненым глядацкай залу нясуцца пішчотныя напевы харавых і сольных песняў, лясца высяляю, жыццёрадасная музыка танцаў і аўтэнтных твораў, гуцьця пудоўнага мастацтва. Лепшыя з лепшых самадзейных тэатраў рэспублікі дэманструюць перад праўдзіннымі сталішча самабытнае арыгінальнае творчасць, акапачваюць усіх сваёй фантазіяй і мастацкай выдумкай. Глядач і часам вагнец сваім не верыць: няжэ ўсё гэта маглі зрабіць звычайныя людзі ад станка, нястомныя працаўнікі калгасных палёў, работнікі навуковых лабараторыяў і студэнт, для якіх удзел у самадзейнасці — толькі другое прызначэнне ў жыцці.

З першым справаздачным канцэртам на Дэкадзе выступілі самадзейныя калектывы і індывідуальныя выканаўцы беларускай сталіцы. Глядачы многіх з іх ведаюць ужо даўно і заўсёды рады кожнай новай сустрэчы з імі. Мы маем на ўвазе ўдзельнікаў сімфанічнага аркестра Палаца культуры праф-

Выступаюць удзельнікі Брэсцкага гарадскога сімфанічнага аркестра.

саюзаў і Народнага хору будаўнічага трэста № 5, Народнага ансамбля танца політэхнічнага інстытута і Народнай харавой капэлы Беларускай рэспублікі. Гэтыя калектывы завалялі ў публіцы немалую папулярнасць і таму на дэкадных канцэртах іх прымалі асабліва цёпла.

Прымем, вядома, пабачыцца са старымі добрымі знаёмымі. Але не менш радыя на душы, калі разам сустракаюцца новыя, дагэтуль невядомыя чалавекі і заваяваць з імі яшчэ больш моцную дружбу. Менавіта такое адчуванне было ў глядачоў пры сустрэчы з самадзейнасцю Мінскага транкарачнага завода. Яго малалыда, але дастаткова багата тая па пэўным майстэрстве харавая капэла і Народны ансамбль танца, які іскрыцца вяселлю, тэмпераментам і вылучаецца тэхнічнай дасканаласцю, — гэта калектывы, якія могуць служыць лепшым узорам для аматараў многіх прадпрыемстваў Беларускай сталіцы. Тое, чаго дамагліся транкараза-водцы, — сапраўды хваляе і радуе.

Канцэрт мінчан, па-мастацку прыгожа аформлены, з прымяненнем разнастайных святлавых эфектаў, меў і дакладную рэжысёрскую распрацоўку, якая была відавочна не толькі ў вышэйшым фінале, але і ўсёй праграмы ўвогуле.

Кожны вечар у Доме афіцэраў — выступленні

Добра, што ўрэшце рашы на старонках «Літаратуры і мастацтва» пачацца размова аб якасці літаратурна-мастацкай прадукцыі, аб сродках павышэння яе ідэіна-эстэтычнай вартасці, і пачацца змястоўным праблемным артыкулам М. Стральцова «Зробім традыцыю пошукі».

У нас стаў надзвычай «модным» тэзіс: у касмічны век нельга пісаць так, як пісалі раней. Гэта — праўда. Але яна, гэтая праўда, мае дачыненне не толькі да атамнага веку, а і да ўсякага новага часу. Бо жыццё, якое жыве людзі, уладарна перабудова абнаўлення мастацкіх сродкаў. Аднак працэс «росту» ў дэкадным выпадку адбываецца не шляхам абсалютнага адмаўлення ўсяго папярэдняга вопыту, усялякіх раптоўных «кузлаў» ці «выбухаў». Толькі паступовае навапненне новых якасцяў вядзе да пераходу ў новае сутнасць, у новую акрэсленасць.

Кожны пісьмэннік, ступаючы на парог літаратурнага жыцця, застае пэўны літаратурны традыцыі, на якіх ён пачынае і якіх так або інакш адбіваецца на яго творчасці, асабліва ў ранні перыяд. Нашто ўжо, здавалася б, «незалежны» Уладзімір Маякоўскі! Дык жа не! Ён, вяснік нават у галіне паэзіі, зусім не пераходзіў самую прыроду паэтычнай творчасці і ўжо ў гэтым сэнсе заставаўся традыцыяналістам. Ніхто не адмаўляе, што паэзія Маякоўскага новая паводле сваёй ідэіна-стылявой сутнасці ў параўнанні, скажам, з паэзіяй Пушкіна. Але хіба Маякоўскі пераходзіў, «палемаў» абсалютна ўсё, што звязвала яго з папярэднікамі? Што ён, скажам, абышоў аднак вершаванага твора? А хіба ён «зруйнаваў» важнейшыя прынцыпы рэалістычнага мастацтва, выпрацаваныя гісторыяй?

Нельга не пагадзіцца ў гэтай сувязі з думкай, у свой час выказанай крытыкам Кацярынай Трошчанка: «Паэзія Маякоўскага працягвае традыцыю класічнай сацыяльна-палітычнай паэзіі, уключаючы ў вясніцкую гістарычную сувязь. Гэтае сіла-

У ГЭТЫМ НУМАРЫ

ГАРАЧАЕ СЛОВА ПАДТРЫМКІ
ТРАДЫЦЫІ І НАВАТАРСТВА НЕПАРЫЎНЫЯ
ЧАСОПІСУ «ПОЛЫМЯ» — СОРАК ГОД
УСПАМІНЫ ПРА ВЯЛІКАГА МАЙСТРА
ПРАЦЯГВАЕМ РАЗМОВУ АБ ВЫКЛАДАННІ ЛІТАРАТУРЫ У ШКОЛЕ

СПРАВА НАШАГА ГОНАРУ

Лістападаўскі Пленум ЦК КПСС, на аснове Праграмы, прынятай XXII з'ездам КПСС, распрацаваў практычныя меры па кіраванню эканамічным жыццём краіны. Кожны чалавек, які ўважліва чытаў матэрыялы лістападаўскага Пленума, не мог не адразу мець адно з галоўных пераважанняў — кіраванне эканамічнай краіны павінна быць больш канкрэтным, грунтоўным, на разумнай, навуковай аснове. Рашэнні Пленума ўлічваюць ланкі ўказанні аб неабходнасці паставіць ўдасканаленне формы сацыялістычнага гаспадарання. Каб наблізіць партыйнае кіраванне да магі бліжэй да жыцця, да практыкі, Пленум і выпрашаў арганізацыйна перабудаваць знізу да верха партыйныя органы па вытворчым прынцыпу.

Лістападаўскі Пленум падкрэсліў неабходнасць вярнуць да жыцця ленинскія прынцыпы сістэмы партыйна-народнага кантролю, самай дэмакратычнай сістэмы кантролю ў свеце. Така сістэма існавала ў нас у першыя гады Саветскай ўлады, але потым была груба парушана Сталінным, зменена бюракратычным кантрольным апаратам. Мы разумеем, якая непасрэдная сувяз існуе паміж новымі пераважаннямі ў планаванні эканомікі і сельскай гаспадарцы і новай сістэмай партыйна-народнага кантролю. У аснове новай сістэмы партыйна-народнага кантролю ляжыць вера партыі ў сілы народа, у творчасць мас. Менавіта таму ў нас часта сталі рэальнымі і магчымымі гэтыя вялікія змены ў эканамічным і гаспа-

дарчым жыццём краіны, што партыя верыць у невябярэную крыніцу энэргіі і творчасці народа. Чалавек, які адчувае сябе гаспадаром жыцця, не можа быць толькі дэбасіраваным выканаўцам, ён — творца! Творца ў самым шырокім сэнсе гэтага слова.

У магчымым адраджэнні духоўных і фізічных сіл народа, ва ўсёвядомленні чалавекам сваёй вартасці, сваёй ролі і місці на зямлі і ёсць дух нашых сённяшніх дзён.

Быць латэцісам гэтых дзён, прамом і кісцю ствараць вобразы сваіх сучаснікаў — вялікі гонар для кожнага пісьмэнніка, для кожнага работніка мастацтва.

Лістападаўскі Пленум ЦК КПСС многае сказаў сэрцу і розуму работнікаў ідэалістычнага фронту. Для таго, каб здзейсніліся вялікія прадвызначэнні Камуністычнай партыі, каб нашы планы сталі рэальнасцю, свядомасць і сумленне кожнага грамадзяніна Саветскай краіны павінны быць скіраваны на тое, каб сваёй працай, сваім актыўным удзелам у будаўніцтве панамажы багатае краіны, наблізіць той дзень, калі ўсё мы з гонарам і радасцю зможам сказаць: вось і настала жаданая час адраджэння нашай мёры, мы жывём пры камунізме! Глыбокая зацікаўленасць усім, што адбываецца навокал, — першая ўмова нашай сённяшняй творчасці, умова яе неабходнасці людзям, яе актуальнасці. Імяна так і вызначаюць сваё мастацтвае і ідэйнае крэда саветскага пісьмэнніка і мастака.

Але не толькі сваёй творчасцю, а і актыўным непасрэдным удзелам у грамадскім жыцці мы павінны ў гэты час дапамагаць партыі і народу. Стаць побач з мільёнамі добраахвотных памоч-

нікаў партыі ў аднаўленні ленинскіх прынцыпаў партыйна-народнага кантролю — вось да чаго заклікае нас грамадзянскі абавязак, сумленне і прызначэнне.

Мы далучаемся да прапаноў групы пісьмэннікаў, якую выказалі яны ў «Літаратурнай газеце» за 5 снежня — уключаючы ў работу Камітэта партыйна-дзяржаўнага кантролю. Разам з работнікам і калгаснікамі вясці барацьбу супраць маратраўства, бюракратызму, коснасці і бяздушнасці, супраць усіх тых адмоўных прац, якія яшчэ маюць месца ў жыцці нашых грамадстваў і пераходзяць перамохаму шчыра Саветскай краіны ў будучыню, — справа нашага гонару.

Заклікаем усіх нашых пісьмэннікаў і работнікаў мастацтва прыняць актыўны ўдзел у рабоце партыйных і саветскіх органаў, часцей выступаць на старонках газет, дзяліцца сваім роздумам аб праблемах дня, пытаннях палітыкі і эканомікі нашай дзяржавы, выступаць на маральна-этычных тэмах. Саветскі народ любіць і павяжае ласкавай творчасцю, уважліва прыслухоўваецца да кожнага іх слова, выказанага ў друку, па радыё, у асабістых размовах пры сустрэчах. Давайце ж той аўтарытэт і павагу, якія ажурваны ў нас людзі творчых прафесій, паставім на службу нашай агульнай вышэйшай справе.

Вяснян АДАМЧЫК, Алякс. БАЧЫЛА, Янка БРЫЛЬ, Алякс. ВЯЛЮГІН, Іван ГРАМОВІЧ, Кандрат КРАПІВА, Алякс. КУЛАКОЎСКІ, Іван МЕЛЕЖ, Іван ПТАШНИКАЎ, Барыс САЧАНКА, Янка СКРЫПІН, Міхась СТРАЛЬЦОВ, Мікола ТКАЧОЎ, Тарас ХАДКЕВІЧ, Іван ШАМЯКІН — пісьмэннікі; І. АЛЕКСАНДРОЎСКІ — народная артыстка СССР, А. АБУХОВІЧ — народная артыстка БССР, Я. ЦІКОЎКІ — народны артыст БССР, З. СТОМА — народны артыст БССР, В. ЦІВІКО — заслужаны дзеяч мастацтва БССР, Р. ШЫРМА — народны артыст СССР.

КАБ ЛЮДЗІ РАДАВАЛІСЯ

На дварэ шалела завіруха. Студзень вецер круціў клубкі калючага снігу. Кінамеханік хваляваўся. Людзей набралася паяўніты клуб, а ён сёння адзін, сам і маторам глядзец і карціну пуская. А тут, як на тое ліха, матор сапсаваўся: пахчае, пахчае і стане.

— Ці не прастудзіўся ён у цябе, што ўсё чахае, — жартавалі глядачы.

Да матора падыйшоў вясковы хлопец і ўпэўнена сказаў:

— Ну і механік! Матор жа не кантачыцы!

Абодва яны ўзяліся «лячыць» матор. Мінула пэўны час, і той бадзёра і рытмічна затакаваўся. У памяшканні ўрадавана загахнулі, а кінамеханік, задароўна выпіраючы ўспаміны лёд, паказаў Сямёну Адамічу за дапамогу.

— Вы ідзіце да апарата, а я буду глядзец за маторам, — сказаў хлопец.

Калі скончыўся сеанс, Сямён памо механіку перамацаць карціну і сабраўся ісці дамоў.

— Вазьмі тралячку, — суючы ў руку грошы, сказаў кінамеханік.

— Не трэба. Я не за грошы.

— А ты ў якім класе?

— У восьмым. Скончыў сёмы клас і паеду вучыцца на кінамеханік.

І Сямён стрымаў сваё слова. Пасля школы працаваў матарыстам, а праз два гады экстарнам здаў экзамены на права кінамеханіка.

Дзе б ні працаваў Сямён Адаміч, у яго заўсёды быў агуль, які памігаву яму і рэкламу вышываў і наводзіў парадок на глядацкай залі. А дзеці гукалі хадзілі за кінамеханікам. Ён іх расказаў і пакажа, як працуе апаратура, як здымаецца фільм, наводзіў іх увагу на нястунную карціну.

Навядзіўшы добра работу на адным маршруце, ён прасіў новы, адзе справы людзі горш. Сямёну падабалася «наводзіць парадок», рабіць так, каб усе былі задаволены. Вось і цяпер у яго самы «пярэкі» маршрут — па Ляпіцкаму сельсавету. Там мала клубав, і кіно даводзіцца паказваць у школах або ў хатах калгаснікаў.

Сямён Адаміч — лепшы кінамеханік у Асіповіцкім раёне. Яму прысвоена званне ўдараўна камуністычнай працы.

Сямён ганарыцца сваёй прафесіяй. Ён ведае, што кінамеханік на вёсцы — вялікая культурная сіла. Нельга сарваць сеанс або пачаць дагляданне сапсавага людзям добра настрою. Ён заўсёды прыходзіць у клуб за дзве гадзіны да пачатку сеансу, правярае апаратуру, прапускае адну-двае часткі карціны. Пасля прадае білеты. Сеанс у яго пачынаецца заўсёды дакладна ў прызначаны час, і глядачоў бывае многа. Часам, бываюць выпадкі, калі ў кіно зойдзе хуліган, як, напрыклад, было неадзін раз у Малой Граве. Але Сямён умее суніць і такіх «гледзцаў».

Яму на дапамогу адразу прыходзіць актывісты клубав. А то, бывае, хто-небудзь закурчыць у залі, кінамеханік вельмі забяра папярочку і, усміхаючыся, скажа:

— Дай, братан, я дапура, а то, бачыш, на цябе людзі скопа пагледзяць.

Асабліва дружыць кінамеханік са школьнікамі, для якіх наладжвае дэзныныя сеансы. Яму памагаюць настаўнікі і дырэктары школ.

За час сваёй работы Сямён Адаміч падрыхтаваў нямаля матарыстаў і кінамеханікаў.

Людзі павяжаюць Сямёна, у вёсках ён заўсёды жаданы госьць. Сем населеных пунктаў абслугоўвае Адаміч са сваім памочнікам В. Стальмахам.

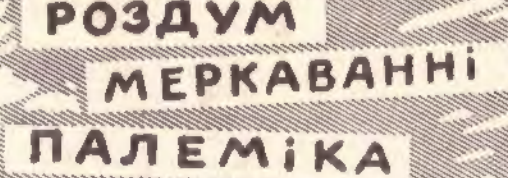
Міхась СКРЫПІН.

ДОБРЫМ ТРАДЫЦЫЯМ-ЖЫЦЦЬ!

Якуб УСІКАЎ

давае злучэнне лірыкі, іроніі, гумару і пэтыткі ў самой аобразнай тэмацы — гэта стыль сацыяльнай лірыкі Байрана і Гейна, стыль пушкінскага «Анегіна», стыль, які выпрацоўваўся стогодзямі і ў якім Маякоўскі выступіў як новы і магучы майстар.

Мне здаецца, памінаюцца ты таварышы, якія, гаворачы аб новым літаратурным стылі, нашча

часу, спробуюць давесці, нібы ён, гэты стыль, не сумнішальны з такімі б там ці было перададзенымі традыцыямі. І не заўсёды, на мой погляд, пачынаюць традыцыі асць практычнае мастацтвае адмаўленне іх, як мяркуе Міхась Стральцов. Аднак, калі ў яго артыкуле ледзь прыкметна недаверлівае стаўленне да традыцыі, то ў выступленні Віктара Говара «Энергія паэтычнага вобразу» яны, па сутнасці, зусім адмаўляюцца. Гэты аўтар «нізвергае куміроў» — дэкарае Чайкоўскага за «цяжкую жывіснасць» яго музыкі, за тое, што ў ёй, бачыце, адсутнічае «адзінае па сваёй прыродзе погляд на ўсё рэчы; адчувае Янку Купалу і Якуба Коласа за «дэрабнае апісанніцтвае», якое «сучасныя паэт адкідавае, бо «тады» пераюнаваліся рэчы, блізка адна да другой, а зараз з'явіліся больш глыбокія асацыяцыі». Крытыкам разам са сваім сучасным паэтам «адмаўляецца ад такой вай», якая ёсць у пэзме Якуба Коласа «Новае зямля», і супрацьстаўляе ёй як найвышэйшы ўзор сучаснага стылю абязваж-

касць» вершаў Ігара Шклярэўскага. Прычым у гэтым вершы маладога паэта са зборніка «Я дуі», аўтар артыкула робіць дэволюцыйны вывад: «Верш гэты ўвесь прарастае, здаецца, нават не мае ніякай вагі. У ім няма ранейшай грунтоўнасці, вяскасці. Могла, гэта недоход? Магчыма, некаторыя так і лічаць. А мне здаецца, гэта становіцца якасцю». Калі той-ся з пэзай павяртыць В. Говару, дык пачне заўсёды нахрытоўваць нешта такое, каб з'явілася форма, «вызваляе» ад «кланцуга» сінтаксісу і знаеку прыпынку: нахал, маўляў, «інтэлектуальны» чытач адчувае ясны «падтэкст» у цяжкім тэкście, «дэпрацоўвае» яго і становіцца саўтарам.

Вынікі ўдзялення падобных эксперыментаў дзе-нідзе даюць сабе ўжо знаць на практыцы: кажуць, у некаторых школах вучні адмаўляюцца вучыцца граматыку, бо «пры камунізме яны ўсё роўна не спатрабілі: ніхто не будзе прызначаць значаў прыпынку кожнаму будзе пісаць, як зачэна, ніхто не адмаўляецца скажуча творчую індывідуальнасць нейкімі там правіламі сінтаксісу, пунктуацыі, стылістыкі».

Шукаць, эксперыментаваць, вынаходзіць, несумненна, трэба. Без гэтага немагчымы рух, рост, прагрэс. Але я асцяба крыху сумняваюся, што, напрыклад, на шляху адмаўлення пунктуацыі «заканчылі» нейкія скарбы, хваляючы рэальныя магчымасці для «эскапізму» адражэння ў галіне паэзіі. Пошукі ў гэтым напрамку пачаў не прыклад і наўрад ці прывядуць да колькі-небудзь стаўных вынікаў і, там больш, сапраўдных творчых заваяў. Многія сучасныя эксперыменты ўспрымаюцца як пустыя забавы, маневрычаны і канотнічаны перад чытачом, як гульня ў нава-тарства. Калі гэтыя новыя стылі, дык барані нас божа ад такога стылю!

ШТО Ж ТАКОЕ ўсё-такі сучасны стыль? Не гэтае пытанне спробуе адказаць Міхась Стральцов. Праўда, ён не дае вызначэння паняцця, а пераходзіць асобным аднакі, прыкме-ты, якія, з пункту гледжання аўтара, характэрны

зуючы сучасны стыль. Гэта — і лаканізм, і падтэкст, і рытмы-хуткасць, і смеласць метафараў, і эмацыянальная выразнасць, і асацыяцыйнасць мыслення, і роздум, філасофчаснасць, інтэлектуальнасць — тыя рысы, якія цяпер надзвычай часта паўтараюцца на старонках друкаваных літаратурна-мастацкіх органаў.

Не цяжка здавацца, што, бадай, усе названыя тут якасці новага стылю не з'яўляюцца новымі па сваёй сутнасці, яны ў значнай ступені традыцыйныя, чаго не адмаўляе і Міхась Стральцов, гаворачы, напрыклад, пра падтэкст. Таму накарлі задзірае абурэнне аўтара артыкула «традыцыйнасцю» як хваробай, вельмі адчувальнай у нас.

Кажуць, што думка, інтэлектуальнасць складаюць істотную аснова сучаснага стылю. Сапраўды, адна з вартасцей лепшых кніг апошніх год заключаецца ў паліглоснасці думкі, у сімплянцыі да філасофскага роздуму. Найлепшы доказ таму многія вершы Пётруся Броўкі, Максіма Танка, Аркадзя Куляшова і іншых пэзій стэржанага, сэрэдзіна і маладоша пакалення.

Прыгадайце зборнікі вершаў «Пахне кабур», «А дні ідуць...» Ці ж не пастае перад намі іх аўтар — Пётруся Броўка — як пэзій-філосаф? Неа-долнасць, адначасна жыццё, пільнасць часу, узвешчаныя стары і новага, агульнага і прыватнага, высокае прызначэнне чалавека сэнс людскага існасці — такія важнейшыя праблемы лірыкі Пётруся Броўкі. Не дробязна, а істотна, грамадска-значная думка кладзецца ў аснову вершаў і вынікае з яго, выліваецца праз непасрэднае пачуццё.

«Інтэлектуальнасць», філасофскі агульняецца вершаваны цыкл Аркадзя Куляшова, змешчаны ў дзесятым нумары «Полымя» за гэты год. Асаля Жуковіч зусім маладога паэта з Брэстчыны «вяснян прамовае да людзей».

Яго вятры не ў сілах знесці, ён — вартэйн, ён — валадар, Каб ад другіх улад адвясці, Барэ ён на свеце ўлад.

Пэзія думкі! Але, дазвольце, чаму гэта пэзія думкі пачынае прыкметна выключна «но-вага» стылю? Яшчэ ж Некрасеў, абурачыся бяз-думнай лірыкай, пісаў:

[Заканчэнне на 2-й стар.]

ПРА БРОНЗУ

Хрысцілі продкаў у часы Уладзіміра, Глыня дубовы Ідэал Дняпро, Ды Ідэалістыкаў у нас не вымерла, Уелеса і ў цела, і ў рабро.

Шчырэлі шчыра Ідэалістыкаў, Стараліся адзіны перад другімі, Хвацкі ўшчамішым, набрыдзі, паклінілі, У неба курылі экзальны дым.

Судна вылі брахуны й падбрыжкі, Круціліся, як тыя чарыкі, Скалы для пастамента селі крэкчучы, Каб Ідэал паставіць на вянкі.

Век атамны рабіўся векам бронзавым, Мы бронзю замольвалі «грахі», Усплелі і вершамі і прозам, Пакізаў Ідэал бронзавы шляхі.

Дыхнуў Кастрычнік радасцю вяснова, Я чую — у неба звоніць жаўрункі, З усімі шчыра за хрышчэнне новае, Я сіння галасую ў дзве рукі.

Я галасую за хрышчэнне крытыкай, Ім бласпеліна, рука жыцця І бронзавая Ідэал уадкрытую, Нідэа проста ў рэчку забіцця.

А надалей быць з бронзай асцярожнымі — Званю са звонкай трыба нарэбіць, Каб над зямлёй гулі яны трышчавы, Як новых Ідэал захочуць ліць!

ПАДЗЯКА КІРГІЗСКИМ АРТЫСТАМ

Растучы і развіваюцца культурныя сувязі беларускага народа з народамі братніх саюзных рэспублік. Многія творы нашых пісьменнікаў, кампазітараў, мастакоў карыстаюцца поспехам у Казаху і азэрбайджанцаў, грузін і ўзбекаў, кіргізаў і маладая. Пастаноўка ў братняй Кіргізіі беларускай оперы «Калочная ружа» — яркае сведчанне дружбы народаў Саюза ССР і прызнанне поспеху музычнай культуры Беларусі.

Праўленне Саюза кампазітараў БССР, вызнаваючы сардэчнаму падзяку кіргізіі артыстам, узнёс іх імям у Ганаровыя граматы за актыўную прапаганду беларускай музыкі. Граматы ўручаюць артыстам М. Тарнубаеву, К. Чадрапаеву, Т. Ахунбаеву, Н. Востражніку, мастаку А. Малдхатаву, хормейстру С. Юсупава і іншым.

У адказ ад калектыву Кіргіскага артыста Леніна акадэмічнага тэатра оперы і балета прышоў ліст. Нацыя сябры з Кіргізіі пішучы: «Нас вельмі радуе, што вырашана ў Беларусь «Калочная ружа» добра прынятая на братняй кіргізіі тэле, аб чым сведчыць вялікая цікавасць глядача да гэтай незвычайнай кветкі».

М. НАВІЦКІ.

Я ЧАСТА ўспамінаю сваю першую настаўніцу — Наталію Міхайлаўну Станіслаўну. Аднойчы яна расказвала нам, першакласнікам, казку Якуба Коласа «Дзед і мядзведзі». Расказвала так, што мы, як зачараваныя, лавілі не кожныя слова. Мы чулі, як вяршыцца на патылі сака, бацьчы, як дзед з абрыцою ў рукавах крадзецца па расістым аўсу да свае кабылкі. І ад душы, яна гэта могуча рабіць толькі дзед, рагатаці, рагатаці над тым, як тойсаў дзед на мядзведзі па лесе.

І зараз, калі я бяру ў рукі томик Я. Коласа, мне ўспамінаецца Наталія Міхайлаўна.

Яна не толькі «прайшла» з намі буквар і чытанку. Яна зрабіла для нас нешта значна большае. Яна перадала нам сваю любоў да кнігі, да людзей, да нашых душак і імкненне бачыць прыгожае, пазнаваць жыццё і свет; яна валодала тым, што вызначае тады жыццё незразумелымі для нас словамі — талент, прызнанне.

Чаму я гавару пра гэта?

А ДЗІНАЦАТЫ клас шостае школы горада Рэчыцы. Я прысутнічаю на ўроку рускай літаратуры. На дошцы чотка выведзены словы: «Толькі ўперад, толькі на лівую, толькі перазаджаюцца» — да перамогі і толькі да перамогі і нікуды іншай. М. Астроўскі. Тэма ўрока — «Вобраз Паўла Карчагіна».

Пасля арганізацыйнага моманту, які лічыў у рабочых планах настаўнік, першае пытанне выкладчыцы:

— Якім пачаткам аўтар свайго героя ў пачатку кнігі?

Шчыра. Перада мною — схіленны ў чаканні галовы трышчаві юнакоў і дзвухат. Падняты рук яны. Наступнае пытанне прывітае. З-за парты неахвотна падмаецца вучанца.

— У пачатку кнігі аўтар пазнавае свайго героя хлопчыкам...

— А што адбылося з ім на працягу рамана?

— На працягу рамана ён вырастае, сфарміраваўся...

Далучыцца сядзе. Наступнае пытанне да класа:

— Праца і не значыць у

фарміраванні асобы Карчагіна. Ціпер другая вучанца ўважліва, іскладнымі фразамі перадае змест тых мисляў з кнігі, у якіх расказваецца аб працы Паўла ў будзеце і на электрастанцыі.

Мне суня. Як і тым трышчаві юнакам і дзвухатам, што сядзіць перада мною.

А настаўніца працягвае апытваць: «Як уладца Паўла пераадолеў сваю недyscyплінаванасць, сваю стыхіянасць? Хто дапамог яму з гэтым раскіданым? Палітрук хацеў дапамагчы, але не змог. Хто ж яму дапамог? Ніхто не памігаве? У рамана многа таіх людзей... (Вучань з месса: — Жукай!) Правільна! А хто яшчэ? (Зноў з месса: — брат Арцём!) З пункту гледжання Паўла, дзеля чаго варта жыць?»

Я не бачу на гэтым ўроку ні блізка вачэй настаўніцы, ні ўскладаных слоў, ні красамовных жэстаў.

Быў я і на другім ўроку гэтай жа настаўніцы — у дзевятым класе. І зноў абсалютна пасіўнасць вучняў, назіранасць іх мовы і бездапаможнасць разважанняў і тая ж рацыяналістычнасць тлумачэнняў настаўніцы. Пасля яна сама і завуць школы спайкаю пагадзілася на тым, што «ўрок маты не дасягнуў»: маўляў, клас абзорны, вучні з навакольных вёсак, займаюцца тут толькі чацвёрты год (і).

Настаўніца Р. аб якой я расказваю, працуе ў школе даўно і, безумоўна, «ведае» свой прадмет. Аб ёй як аб педагогу добра гавораць у аддзеле асветы, небагата думкі і налегі з іншых школ горада. Тым горш.

МНЕ ДАВОДЗІЛАСЯ часта бываць у адной з сельскіх школ, што на Мінішчым тэма працаваў выкладчыкам роднай літаратуры

адзіны мой добры знаёмы. Ён толькі скончыў універсітэт і настаўнічаў першы год. З дазволу дырэктара школы я наведваў некалькі яго ўрокаў. І адразу ж скажу: я заахвочаны дзеяннем гэтай школы. Я быў заварожаны непароднай усхваляюцца маладога настаўніка і такой жа, няхай сабе пакуль яшчэ наўна-дзіцячай, захапленасцю вясмыкліскай. Тут не было дыдактычна-разважальнага моманту.

Не заўважалася (але толькі на першы погляд) і стройнасць, строга рэгламентаваная плава ўрока. Настаўнік свабодна хадаў па класу і гаварыў пра Якуба Коласа — пра вялікага чалавека, палымнага патрыята, мужа і грамадзяніна, выдатнага майстра слова, заснавальніка нашай літаратуры. Ён напамінаў, хараша і натхняў, чытаў вершы паэта. Здавалася, што настаўнік ведае напамінаць усё яго творы.

Выклікаў ён і вучняў. Але гэта было не проста апытанне. Хутчэй гэта была індывідуальная гаворка настаўніка з вучнем, субверсаванне, а падчас і спрэчка — пры жыццём уздзе ўсяго класа. Настаўнік не баўся парупіць межы тае знаёмай субардынацыі — ён спрачаўся з вучнямі, спрачаўся тонка, гарача, умела, чыста дасціпна. Пазней ён казаў: «Жарт — найлепшы памочнік. Яго бяцця, мабыць, толькі чэстныя людзі ці няўмек».

Хто ведае, мска школьнаму інспектару той ўрок пра Якуба Коласа і не спадаваў б. Ён знайшоў бы там, поўна, шмат сумбураў і неўраўнаважанасці з боку настаўніка, адносна вольна паводзіны вучняў. І усё ж, думачка, нават ён не

Я не называю яго прывітача. Зараз ён не працуе ў школе: паступіў у аспірантуру. Аднак яго былыя вучні не забылі свайго настаўніка, іх аднаго, што пакінуў іх школу, а прыяджаючы ў Мінск — заходзяць да яго пагутарыць, паважаць.

НА ЖАЛЬ, на тых уроках, што я наведваў у Рэчыцы, даводзілася сустракацца з іншымі рэчамі. Ён педагог. Проста стараўся заўважваць, не навокіх ўрокі літаратуры запаміналіся вучням, хвалявалі іх, узбагачалі, навокіх да-гэтага ішчуніліся самі настаўнікі.

Вось ўрок рускай літаратуры ў адным з дзевятых класаў першай школы. Тэма ўрока — «Работа над тэкстам рамана «Абломаў». Магчыма, гэтага і патрабуюць праграмы і планы, але тая скрупулёзнасць, з якой вышываліся ў вучняў мясцовасць, рэльеф, людзі Абломаўкі, іх звычкі, тэмы размоў, выданне гаспадары, разуменне імі навакольнага свету, не магла не выклікаць суму і абывацкі.

У другім дзевятым класе гэтай жа школы таксама «разбіраў» «Абломава». Тая ж сумны, стандартныя пытанні (Як малое аўтар рысы Абломава і абстоўваюць? Што мы даведзіліся аб выхаванні Абломава? Які

змож бы аспрэчваць, што ўрок быў зместовам).

Гэты малады настаўнік меў толькі шаснаццаці гады на ўзросці (у той час, як яго налегі не менш, чым па трыццаці), аднак яму заўсёды не хапала часу і ён скардзіўся: «Ка-што рабіць, каб сабе — пачаў, капрыклі, — застаецца толькі ноч».

Літаратар, мовавед заўсёды будзе скардзіцца на няхватку часу! — гаварыў ён. — Не хачу крыўдзіць калег-матэматыкаў, але ім усё ж лягчэй: літаратура — не матэматыка. Тут трэба знайсці свой, часам адзіны толькі ключыч да кожнага вучня. Азін цікавіцца тым, другі — іншым, а трэці і зусім нічым не цікавіцца.

Вось і даводзіцца шукаць у кожнай душы тую струнку, якая б адлучылася на таво слова. Прывітача, часам гэта зусім нялёгка. Але радасна бачыць, што праз яго-небудзь паўтараю гэтае былыя вясмыкліскае сталі лепшымі ў шчырэшым, смейлістым і поглядным на свет і людзей, больш цікавым да ўсяго, што іх акружае. А больш за ўсё прыемна, — мне асабіста, — што многія з іх, думачка, на заўсёды пасябралі з кнігай.

У гэтых яго словах адчувалася сапраўднае радасць. Бо сам ён — вялікі аматар кнігі, яго ўласная бібліятэка даўно пераваліла за тысячу тамоў.

А кожны час забірае пазакласнае работні Малады настаўнік пераказамі, што іменна яна дае масімаўныя (або больш, чым урок) эфект, бо там больш шчыраці, энтузіязму, творчасці. У яго пазакласная работа набывала разнастайныя формы: школьны літаратурны турток, літаратурная газета, шкотыднёвая рэдакцыя, літаратурныя відэарысы, конкурсы, вечары сустрач з беларускімі пісьменнікамі і паэтамі, паездка з дзецьмі ў Мінск — у музей і тэатры, абмеркаванне новых кніг, кінафільмаў, спектакляў...

Дзівіма гэтага настаўніка былі словы Л. Талстога: «Калі настаўнік спачувае ў сабе любоў да справы і да вучняў, ён дасканальны настаўнік».

Я не называю яго прывітача. Зараз ён не працуе ў школе: паступіў у аспірантуру. Аднак яго былыя вучні не забылі свайго настаўніка, іх аднаго, што пакінуў іх школу, а прыяджаючы ў Мінск — заходзяць да яго пагутарыць, паважаць.

НА ЖАЛЬ, на тых уроках, што я наведваў у Рэчыцы, даводзілася сустракацца з іншымі рэчамі. Ён педагог. Проста стараўся заўважваць, не навокіх ўрокі літаратуры запаміналіся вучням, хвалявалі іх, узбагачалі, навокіх да-гэтага ішчуніліся самі настаўнікі.

Вось ўрок рускай літаратуры ў адным з дзевятых класаў першай школы. Тэма ўрока — «Работа над тэкстам рамана «Абломаў». Магчыма, гэтага і патрабуюць праграмы і планы, але тая скрупулёзнасць, з якой вышываліся ў вучняў мясцовасць, рэльеф, людзі Абломаўкі, іх звычкі, тэмы размоў, выданне гаспадары, разуменне імі навакольнага свету, не магла не выклікаць суму і абывацкі.

У другім дзевятым класе гэтай жа школы таксама «разбіраў» «Абломава». Тая ж сумны, стандартныя пытанні (Як малое аўтар рысы Абломава і абстоўваюць? Што мы даведзіліся аб выхаванні Абломава? Які

вобраз жыцця вядуць бацькі Абломава? Хто расказаў аб дружбе Абломава са Штольцам? Колькі гадоў было Абломаву, калі яго аддалі ў пансіён? Як Штольц дапамагае Абломаву? (і г. д.) і тым ж бездапаможна, аднааслоўна аднаго вучняў. На пытанне «Чаму навучыўся Абломаў?» вучань дзевяты клас адказаў: «Нічою!» Мова дзевяці класнікаў непісьменная. Яны гавораць неспісьна замест пансіён; вырабас дарослым і да т. п. Настаўніца ж заставалася безважнай да гэтых моўных неахайнасцей.

Не лепшае ўражанне пакінулі ўрокі беларускай літаратуры. Дзевяты клас першай школы. Інтрэнта. Гаворка ідзе пра верш Янкі Купалы «Выпраўляйце маці сына». Настаўніца выклікае вучанца і прапанаваць аналіз гэтага верша. Дзвючыцца маўчыць. Выкладчыца ставіць ён «наводчыцца пытанні»:

— Што гаворыць маці, выпраўляючы сына ў Чырвоную Армію? Якая служба была рабаў? Што маці гаворыць пра абавязкі сына перад Радзімай?

Дзвючыцца маўчыць. — Ты срага? — раптам пытае настаўніца. — Адчуваеш ты гэтае сіроцтва на самой сабе? Якія гэтае абавязкі перад Радзімай?

Было сорамна і балюча слухаць гэта: за дзвючыцца, за настаўніцу, за нашу родную літаратуру.

Гэта ж «разбіраў» і верш паэта «Украіна». Новым было толькі вусце што:

— Разгледзім мастацкі асаблівасці верша. Якія эпітэты ўжывае Купала, гаворачы аб Савецкай Украіне?

І вучанца старанна вышуквае ў вершы прыметнікі...

А на ўроку ў чацвёртай школе настаўніца зусім сур'ёзна пыталася:

— Якім метадам напісаны гэты верш?

— Метадам рэалізму...

— А дакладней?

— Метадам... сацыялістычнага рэалізму!

Правільна! Ні дзевяцікласнік, ні настаўніца не валодаюць грамадзянскай літаратурнай мовай. Дамашняе заданне выглядала так: «Навука правільна чытаць верш «Сынодаль, пёска, з апінай явы», адпавядае ў ім эпітэты і іншыя мастацкія сродкі». А настаўніца размаўляла так (чытуе дакладна): «Наша армія зараз зусім не такая, як яна была ў 1934 годзе (гэты напісаны Янкам Купалам верш «Выпраўляйце маці сына» — М. Г.). Яна валодае зараз магучай, навейшай тэхнікай. А для гэтага трэба вучыцца (?). І як вы ні круціцеся, вучыцца трэба. Вучыцца быць пільным, стараным, дысцыплінаваным». Беларускім яна лічыць і такія выразы: старай арміі,

М. ГІЛВІЧ.

АРХІТЭКТАР, ВУЧОНЫ, ПЕДАГОГ

Шырокая і разнастайная дзейнасць архітэктара не можа абмежавацца толькі творчасцю па планшэтам. Яна працягваецца на будаўнічых пляцоўках, там, дзе ажыццяўляюцца яго праекты, цесна звязана з вытворчасцю, укараненнем у будаўнічую практыку дасягненняў навукі і тэхнікі, з вырашэннем многіх іншых горадабудаўнічых праблем. Скажаме цалкам дачытаць творчай дзейнасці архітэктара А. П. Воінава, чыё імя цесна звязана са станаўленнем і развіццём савецкай архітэктуры на Беларусі.

Калі паўстала будынак пабудавана па яго праектах у рэспубліцы, Сярод іх тая, як будыні ЦК КПБ, гаркома і абкома КПВ у Мінску, жылыя дамы, гасцініца «Беларусь», аэрапорт у Мінску, жылыя і грамадскія будыні ў Гомелі, Магілёве, Віцебску і іншых гарадах Беларусі.

Выконваючы адказныя вытворчыя заданні ў праектных інстытуце як архітэктар і кіраўнік праектаў,

да выхавання ў оперных на-лектыках высокага выканавача майстэрства які ніколі сутуняла напаму сённяшніму дню і дапамагаюць далейшаму росквіту савецкай оперы.

У нашым Беларускім тэатры оперы і балета за апошні час далося значна абнавіўся рэпертуар спектакляў аб нашай сучаснасці і да палепшылася выканавача культура. Як радасна і цікава назіраць за развіццём кампазітарскай моладзі Беларусі, творы якой пачынаюць усё больш і больш заавадваць сэрцы нашых глядачоў. Па-сапраўднаму ўвайшлі ў рэпертуар нашага тэатра спектаклі «Калочная ружа» Ю. Семіяніна і «Мара» Я. Глебава. Гэтыя пастаноўкі сведчаць пра тое, што іх аўтары і калектыв тэатра шукаюць новыя формы сцэнічнага ўвасаблення і імкнучыся самастойна вырашыць складаныя праблемы музычнага мастацтва.

Вядома, вельмі цяжка ў гэтым артыкуле расказаць пра шматлікіх, кінуўшы дзейнасць Станіслаўскага. І ўспамінаючы гадзі, прадзеянне побач з ім, усё ж такі і зноў задушыцца, а ці заўсёды ў сваёй тэатральнай дзейнасці я іду па шляху, укаваным ім?

Набліжэцца 1963 год — стагоддзе з дня нараджэння К. С. Станіслаўскага. Дата гэтая будзе шырока адзначацца не толькі тэатральнай, але і ўсёй грамадскай краіны. Хоць верыцца, што заавецы, пакінуць вялікім настаўнікам, яшчэ глыбей уводзіць у нашу творчасць, у наш быт. І тады славацца высьлоўе яго «тэатра пачынаецца з вешалі», якое, на вялікі жал, цяпер часта гучыць банальна, абудзіць на ўсім наш патрэбу ў сапраўднай тэатральнай і грамадзянскай этыцы, выклікае да жыцця найвышэйшай крыніцы творчай фантазіі прагу пошукаў і смелых імкненняў. Бо само імя Станіслаўскага — гэта баявы сцяг, які кіліца змагацца за праўду і прыгожасць творчасці, за чысціню этыкі, за сапраўднае аблічча мастака і грамадзяніна.

Сённяшняе опера шукае новыя рытмы, новы меладычны строй, новую форму, якая можа ўвабраць у сабе ўсю разнастайнасць новага зместу. А Станіслаўскі ж жыў у тым далёкім гады мары пра новы сучасны оперны рэпертуар, у якім новы змест лавінен мець новыя формы.

Уклад, зроблены Станіслаўскім у мастацтва, яго імкненне

А. П. Воінаў заўсёды сумішчаў і працягвае сумішчаць творчую дзейнасць з актыўным удзелам у грамадскім жыцці краіны.

Камуніст у 1927 годзе, ён яшчэ ў 1934—1937 гадах быў членам арганізацыі Саюза архітэктараў СССР, а пасля прыезду ў Беларусь неаднаразова выбіраўся членам праўлення Саюза архітэктараў Беларусі, быў яго старшынёй.

Архітэктар А. П. Воінаў двойчы выбіраўся дэпутатам гарсавета дэпутатаў працоўных гор. Мінска. З 1960 г. ён з'яўляецца членам Камітэта па Ленінскіх прэміях у галіне навукі і тэхнікі пры Савецкім Міністраў СССР.

Як загадчык кафедры архітэктуры Беларускага політэхнічнага Інстытута А. Воінаў ужо 14 гадоў узначальвае архітэктурную адукацыю на будаўнічым факультэце. Пад яго кіраўніцтвам і пры яго непасрэдным актыўным удзеле ў 1952 годзе ўпершыню ў рэспубліцы арганізавана падрыхтоўка архітэктурных кадраў.

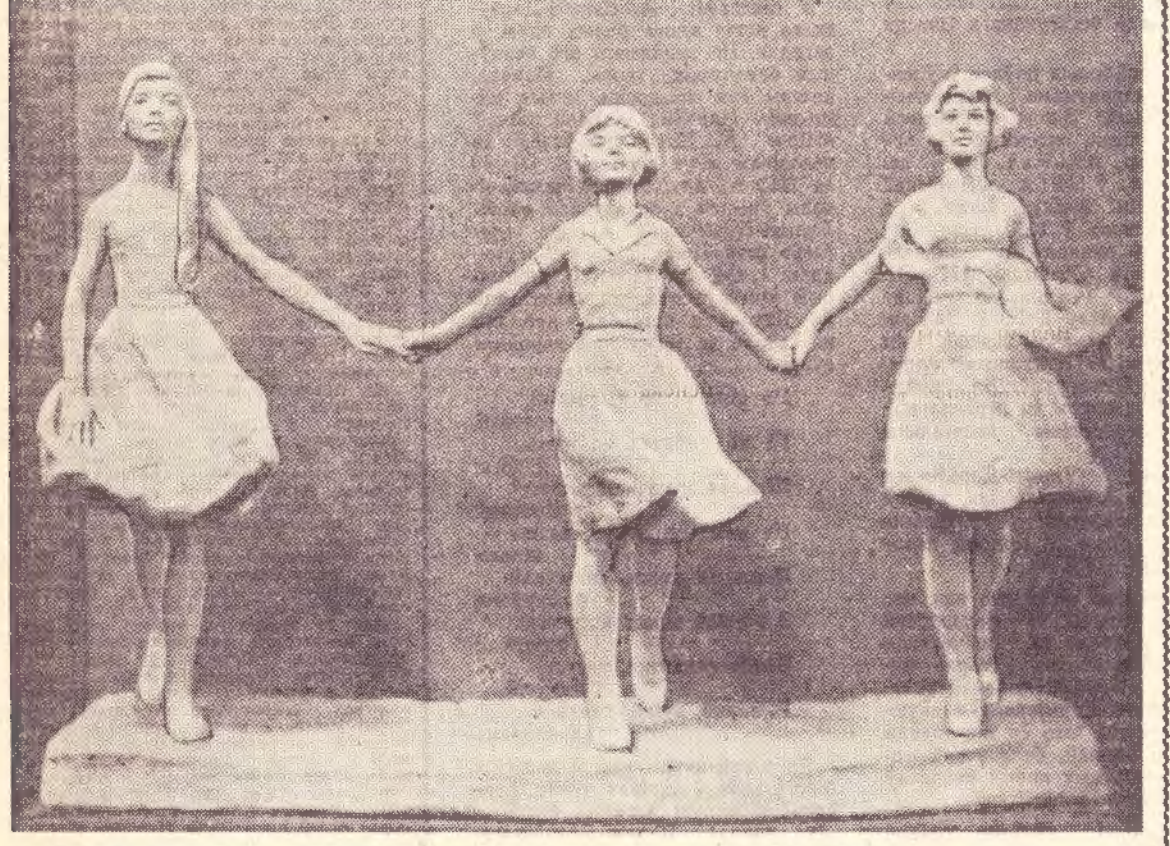
Правядзеіны член Акадэміі будаўніцтва і архітэктуры СССР, член-карэспандант Акадэміі навуц БССР А. П. Воінаў вядзе і вялікую навуковую работу. Артыкулы і манарафіі, рэзэансі і даклады, экспертызы і кансультацыі — спіс толькі апублікаваных прац яго мае больш трыццаці назваў. Свае веды, вопыт ён перадае маладым налегам. Пад яго кіраўніцтвам 12 архітэктараў і інжынераў падрыхтавалі і абаранілі кандыдацкія дысертацыі. І цяпер прафесар Воінаў кіруе работай аспірантаў.

Творчая, навуковая і грамадская дзейнасць беларускага архітэктара неаднаразова па заслугах адзначалася ўрадавымі ўзнагародамі.

Заслужаны дзеяч мастацтва БССР, прафесар А. П. Воінаў сустракае шасцідэсяцігоддзе ў росквіце творчых сіл. Ён поўны планаў на будучае. Паліпшэнне вучэбнага працэсу ў Інстытуце, стварэнне капітальнай працы па гісторыі архітэктуры Беларусі, далейшая работа над удасканаленнем архітэктуры і канструкцыі будынальных аб'ектаў з элементаў жылых дамоў — вост даўна не поўны пералік намечаных спраў і задум. Гэта ў шырокім плане, а колькі менш значных, але таксама важных і неадкладных работ прадстаіць выканаць на кафедры, у Інстытуце будаўніцтва і архітэктуры Акадэміі навуц БССР, у Акадэміі будаўніцтва і архітэктуры СССР.

Пажадаем жа нашаму юбіляру новых поспехаў у яго служэнні навуцы і людзям.

Н. АФАНАСЬЕВ, В. ВОЛЧАН, дацэнты Беларускага політэхнічнага Інстытута.

Л. ГУМІЛЕВСКІ. «ВОСЬ ТАК КАНЧАЮЦЦА ШКОЛЬНЫЯ ГАДЫ». Скульптура. З рэспубліканскай мастацкай выстаўкі 1962 года.

любюна, я б нават сказаў, неж хваляўта ставіўся да слова. Ён гаварыў, што «слова — тэма для творчасці кампазітара, а музыка — яго творчасць, г. э. перажыванні далейшай тэмы, адносіны да не кампазітара».

Як часта ён прыводзіў нам у прыклад Ф. І. Шаляпіна, які ўпершыню ў гісторыі опернага мастацтва ў Расіі ўзняў на п'едэстал ролю дыяцыі і выразаўнае слова. Канстанціна Сяргеевіча не задзіваў адны толькі выдатныя вакальныя дачыненні артыстаў. Яму патрэбна было жывое асясаванне слова ў спеваную, а тым, які правіла, проста механічна завушвалі тэкст партыі і, як гаварыў Станіслаўскі, «спускалі гучо» на пумачыцы пра змест твора, які выконваўся.

Прыгадаю, як доўга мы рыхтавалі оперу «Багемна» Пучыні. Былі сотні ўспялкіх рэпетыцый, вост-вост надыходзіла прэм'ера спектакля і раптам... Станіслаўскі спыняе рэпетыцыю: «Нічога не разумею, пра што вы спяваеце!» Ён усё кліч са сцэны ў залу і зноў ідзе скрупулёзна работа над дыяцыяй. Апрапоўваецца кожны склад, кожная літара і асабліва яго любімыя зычныя, пра якія ён заўсёды гаварыў спевачам, што яны і ёсць самыя выразныя і павучылі, дэманструючы пры гэтым у сваім выкананні яго любімую, папулярную фразу Дзіяна з аднайменнай оперы Рубінштэйна: «Прокляты мір! Презрэнныя міры!».

асобліва акцэнтуючы і затрымаючыся на літарах «л», «е», «р». Мары Канстанціна Сяргеевіча аб будучыні свайго опернага тэатра былі бязмежныя. Ён уяўляўся яму гарманічным, ідэальным, жывым арганізмам, дзе драматургічнае дзеянне і музыка залучалі б у адзінае цэлае.

вывучылі дырыжор, хормейстар і канцэртмайстар, астатнюю частку музыкі або зусім не ведаюць, ці ведаюць толькі таму, што павінны прысутнічаць пры дадзенай сітуацыі. Станіслаўскі рашуча паўставаў супраць такіх несур'ёзных, аднабоковых адносінаў да выканавачага твора і патрабаваў, каб усё ўдзельнікі пастаноўкі ведалі цалкам твор, асабліва надочныя вялікае значэнне ўвядзення ці інтродукцыйных оперы. Для гэтага ён усёх запрашаў у залу. Аркестр выконваў па некалькі разоў уступ да оперы з падрабязным аналізам дырыжора. Сам жа Станіслаўскі вобразна маляваў і раскрываў галоўныя думкі сцэнічнага дзеяння твора, задаючы пры гэтым пытанні, праз якія хацеў даведацца, які артыст заахвочвае праслуханы матэрыял. І усё раптам становілася яснае і зразумелае, кожны з выканавачаў знаходзіў сваё месца ў спектаклі і правільную лінію сцэнічных паводзінаў. І нездарма ўсё ўдзельнікі такога спектакля былі «свабодныя ад музыкі» і ў «папале ў музыкі». Яны спявалі складаныя арый, дуэты і ансамблі, настолькі глыбока разумеючы і адчуваючы музычны матэрыял, што ён быў для іх нібы сваім і не патрабаваў вялікіх намаганняў для мастацтва-га ўвасаблення на сцэне.

Станіслаўскі марыў таксама пра тое, каб дырыжора аркестра публіка не бачыла. Ён лічыў, што ўсё ўвага глядацка павінна быць засяроджана толькі на сцэне. Нішто не павінна перашкаджаць яму глядаць за дзеяннем. Так, напрыклад, акцэнтам у нас не дазвалялася глядзець на дырыжорскую палачку і атрымліваць ад дырыжора ўступ. Гэта, на думку Станіслаўскага, парушала лінію сцэнічных паводзінаў і выбівала акцэра з ролю.

